

Statens vegvesen

Behandlende enhet:
Vegdirektoratet

Saksbehandler:
Jan Erik Bangsund

Vår referanse:
17/80120-1

Deres referanse:

Vår dato:
08.06.2017

Tolkningsnotat: kjøre- og hviletid for sjåførere ved transport av levende dyr

Vegdirektoratet orienterer i dette dokumentet om rettstilstanden knyttet til kjøre- og hviletid for sjåførere ved innenlands transport av levende dyr.

Innledning

Som hovedregel er godstransport med kjøretøy over 3,5 tonn underlagt reglene om kjøre- og hviletid for sjåførere. Transport av levende dyr regnes som godstransport. Visse former for innenlands transport av levende dyr er likevel unntatt fra regelverket.

Regelverkets struktur

Reglene om kjøre- og hviletid for sjåførere er gitt ved forordning 561/2006. Det finnes i tillegg en eldre forordning 3820/85 om kjøre- og hviletid som er opphevet i EU, men som ennå delvis gjelder i Norge. Reglene om bruk av fartsskriver i tunge kjøretøy er gitt ved forordning 3821/85. Det finnes i tillegg en nyere forordning 165/2014 om bruk av fartsskriver som ennå ikke er gjennomført i norsk rett. Med hjemmel i vegtrafikkloven er de tre førstnevnte forordningene gjennomført ved forskrift om kjøre- og hviletid m.v. ved innenlandsk transport og transport innen EØS-området (FOR-1993-09-28-910) og forskrift om kjøre- og hviletid for vegtransport i EØS (FOR-2007-07-02-877), slik at forordningene gjelder som norske forskrifter.

Forordningene er koblet sammen slik at unntak fra de materielle reglene om kjøre- og hviletid også innebærer unntak fra plikten til å ha og bruke fartsskriver, jf. forskrift om kjøre- og hviletid for vegtransport i EØS § 2 og forordning 3821/85 artikkel 3.

Forskrift om kjøre- og hviletid m.v. ved innenlandsk transport og transport innen EØS-området (FOR-1993-09-28-910) fastsetter i § 2-1 at «[k]jøretøy nevnt i artikkel 13 nr. 1 [...] e [...] i forordning (EØF) nr. 3820/85, jf. artikkel 3 nr. 2 i forordning (EØF) nr. 3821/85, unntas fra bestemmelsene om kjøre- og hviletid og fartsskriver for så vidt gjelder innenlandsk transport». Henvisningen til forordning 3820/85 artikkel 13 nr. 1 bokstav e gjelder «kjøretøyer som brukes til transport av levende dyr fra gårder til lokale markeder og omvendt, eller fra markeder til lokale slakterier».

Postadresse
Statens vegvesen
Postboks 8142 Dep.
0033 Oslo

Telefon: 02030
Org.nr.: 971032081

Kontoradresse
Brynsengfare 6 A
0667 Oslo

Fakturaadresse
Statens vegvesen
Regnskap
Postboks 702
9815 Vadsø

Visse former for transport av levende dyr vil etter omstendighetene kunne omfattes av unntakene i forordning 561/2006 artikkel 3 bokstav b eller artikkel 13 nr. 1 bokstavene b eller c. Artikkel 3 bokstav b gjelder «kjøretøyer der høyeste tillatte hastighet ikke overstiger 40 kilometer i timen». Artikkel 13 nr. 1 bokstav b gjelder «kjøretøyer som brukes eller leies uten fører av landbruks-, hagebruks-, skogbruks-, oppdretts- eller fiskeriforetak til godstransport knyttet til foretakenes egen næringsvirksomhet innenfor en radius av inntil 100 km fra det stedet der foretaket er hjemmehørende». Artikkel 13 nr. 1 bokstav c gjelder «landbruks- og skogbrukstraktorer som brukes til landbruks- eller skogbruksvirksomhet innenfor en radius av inntil 100 km fra det stedet der foretaket som eier, leier eller leaser kjøretøyet er hjemmehørende». Vegdirektoratet går her ikke nærmere inn på unntaksreglene i forordning 561/2006 artikkel 13 nr. 1 bokstavene b og c.

Vilkårene i og tolkningen av forordning 3820/85 artikkel 13 nr. 1 bokstav e

Forordning 3820/85 artikkel 13 nr. 1 bokstav e gjelder i tre situasjoner:

1. transport av levende dyr fra gårder til lokale markeder
2. transport av levende dyr fra markeder til lokale gårder
3. transport av levende dyr fra markeder til lokale slakterier

To vilkår er felles for samtlige alternativer: For det første skal enten startstedet eller bestemmelsesstedet for transporten være et *marked*. For det andre skal startstedet og bestemmelsesstedet være så nærme hverandre at de kan betegnes som *lokale*. Vilkår som ikke er felles for samtlige alternativer er *gårder* og *slakterier*.

Vegdirektoratet kan ikke se at det skulle knytte seg tolkningstvil til hva som er *levende dyr*, og bemerker kort at en naturlig språklig forståelse av *levende dyr* ikke gir holdepunkter for å utelukke utvalgte dyreslag.

Vilkåret *markeder* viser til dyremarkeder, en omsetningsform for levende dyr som er lite vanlig i Norge. Omsetningsformen kjennetegnes av usikkerhetsmomenter som kan gjøre det vanskelig å planlegge transporten. Unntaksregelen er ment å legge til rette for denne omsetningsformens særlige logistikkutfordringer. Blant årsakene til at dyremarkeder er sjeldne i Norge bør nevnes at dels er næringene hvor transport av levende dyr forekommer innrettet slik at andre omsetningsformer enn dyremarkeder er mer hensiktsmessige, dels er visse typer bruk av visse dyrearter regulert slik at omsetning på dyremarkeder ikke er tillatt. For at et dyremarked skal kvalifisere som marked i kjøpe- og hviletidsreglenes forstand, må det være et reelt marked hvor det faktisk foregår kjøp og salg av levende dyr. Lagring av dyr i påvente av transport faller utenfor markedssituasjonen. Dersom avtalen om kjøp av dyr inngås på forhånd, inngås et annet sted enn på markedet, eller inngås mellom parter som ikke deltar på markedet, er det vanskelig å se at det skulle være snakk om et reelt dyremarked. Dette innebærer at det ikke er grunnlag for å anse fangststed, ilandføringssted eller lager som marked hvis stedet ikke faktisk har et markeds definerende kjennetegn.

Vilkåret *lokalt* åpner for ulike tolkningsalternativer. En naturlig språklig forståelse tilsier at *lokalt* viser til et avgrenset område. Den daværende EF-domstolen avga i 1985 en prejudisiell tolkingsuttalelse om tilsvarende vilkår i den dagjeldende forordning 543/69 ved dom i de forente sakene 91/84 *Hackett* og 92/84 *Dovey*. Unntaksregelen i forordning 543/69 gjaldt transport av levende dyr mellom gård og lokalt marked (men den gang ikke fra marked til lokalt slakteri). Domstolen tok stilling til en rekke tolkningsalternativer, og ga anvisning på de relevante tolkningsmomentene. Domstolen slo fast at begrepet *lokalt marked* ikke kunne vurderes isolert, men måtte ses i sammenheng med gården, gårdens produksjon og gårdens behov. Domstolen kom etter dette til at begrepet *lokalt marked* skulle forstås som det markedet som under hensyn til de geografiske forholdene lå nærmest gården og hvor det var mulig å kjøpe eller selge i det omfang som var nødvendig for gårder av vanlig, gjennomsnittlig størrelse og som kunne anses typiske for området. Domstolen presiserte at bare transport over korte avstander kunne omfattes av unntaket, og begrunnet standpunktet med at transport over lengre avstander var blant de forhold som gjorde det nødvendig med regler om kjøre- og hviletid og bruk av fartsskriver. Dette er et standpunkt som lovgiveren senere har sluttet seg til og videreført ved at forordning 561/2006 setter som vilkår for ethvert nasjonalt unntak at det skal være forenlig med reglens formål: harmoniserte konkurransevilkår, bedrede arbeidsvilkår, bedret trafikkikkerhet, bedret kontroll og regelhåndheving og bedret arbeidspraksis innen vegtransportsektoren.

Vegdirektoratet har ikke som ambisjon her å gi en uttømmende definisjon av *gårder*, men antar at begrepet i sammenhengen omfatter – eksempelvis – både landbrukseiendommer hvor dyr holdes på land og oppdrettsanlegg hvor fisk holdes i merder i sjøen.

Vegdirektoratet kan ikke se at det skulle knytte seg tolkningstvil til hva som er å anse som *slakterier*. Men også for slakterier knytter tvilen seg til hvilke slakterier som er *lokale* slakterier. Det som ovenfor er sagt om vilkåret *lokalt* under omtalen av lokale markeder må gjelde så langt det passer for lokale slakterier. I Norge er det langt mellom slakteriene. Det er ikke mange dyremarkeder som ligger så nærme et slakteri at det uten videre er naturlig å betegne slakteriet som lokalt. For å gi unntaksbestemmelsen en mulig relevans, har de norske kontrollatene likevel tolket *lokalt* som ensbetydende med *nærmest*, slik at nærmeste slakteri som kan slakte den aktuelle typen dyr er å anse som lokalt selv om slakteriet ikke befinner seg i lokalmiljøet. Vegdirektoratet minner om EF-domstolens presisering av at bare transport over korte avstander kunne omfattes av unntaket i forordning 543/69. En dreining i bransjen over tiår i retning av ustrakt langtransport fra produksjonsgårder til sentraliserte slakterier er et utviklingstrekk som etter EF-domstolens kriterier tilsier at unntaket i forordning 3820/85 gradvis er blitt mer og mer problematisk å anvende på norske forhold.

Praktiske tilfeller

Transport av levende dyr kan være så mangt. Hest, storfe, rein, småfe, gris, kylling, fisk og skalldyr er alle dyr som er vanlige å transportere levende som godstransport på veg, men oppramsingen er ikke uttømmende. Videre omfattes både livdyr og slaktedyr, både ville dyr og dyr født i fangenskap. Alle disse kan i prinsippet komme inn under unntaket, forutsatt at vilkårene ovenfor er oppfylt. Noen generelle bemerkninger kan knyttes til utvalgte dyreslag:

Storfe: På Vegdirektoratets forespørsel har Mattilsynet opplyst at storfe kan omsettes på dyremarkeder i Norge. Slik omsetning forekommer imidlertid sjelden og i lite omfang, oftest ved årlige auksjoner. Auksjonsdyr transporteres fra markedet samme dag eller en av de påfølgende dagene, vanligvis etter planlegging i tråd med reglene om kjøre- og hviletid for sjåførere.

Leppefisk: På Vegdirektoratets forespørsel har Fiskeridirektoratet opplyst at omsetning av levende leppefisk til bruk i oppdrettsanlegg kan skje bare etter forhåndsavtale mellom fisker og kjøper, hvorav sistnevnte må være godkjent av Fiskeridirektoratet. Omsetningsformen oppfyller dermed ikke markedsvilkåret. Som livdyr oppfyller fisken heller ikke slakterivilkåret.

Kylling: Omsetningsformen for kylling og høns oppfyller normalt ikke markedsvilkåret. Som livdyr oppfyller fuglene heller ikke slakterivilkåret.

Avvikende tolkning – og korrigerende – i Norge

I Norge forelå lenge en praksis som gikk ut på å se bort fra vilkåret *lokale markeder* i unntaket, slik at også transport direkte fra gården til det nærmeste slakteriet var ansett unntatt. Denne praksisen bygget på en tolkningsuttalelse fra Vegdirektoratet i 1994, gjentatt i Vegdirektoratets publikasjon *Håndbok 228 Kjøre- og hviletider* i 2001. Tolkningen ble avvist av EFTAs overvåkingsorgan ESA i 2012. Tolkningen har ingen støtte i forordningens ordlyd eller formål. Vegdirektoratet er ikke kjent med rettspraksis som gir adgang til å fravike vilkåret *lokale markeder*, og vilkåret må anses som en del av gjeldende rett i dag.

Vegdirektoratet presiserer derfor at transport av levende dyr direkte fra gårder til lokale (eller andre) slakterier er underlagt reglene om kjøre- og hviletid og fartsskriver.

Varslet regelendring – endring i vilkårene

Med forordning 561/2006 ble vilkåret *lokalt* supplert med en geografisk begrensning formulert som *innenfor en radius av inntil 50 kilometer*, uten at dette er gjennomført i Norge. Med forordning 165/2014 ble den geografiske begrensningen endret til *innenfor en radius av inntil 100 kilometer*. Samferdselsdepartementet har varslet at de norske reglene i løpet av 2017 vil bli endret i tråd med forordning 165/2014, slik at unntaket for transport av levende dyr vil gjelde med en 100-kilometersradius som geografisk begrensning.

Henning Harsem
avdelingsdirektør

Jan Erik Bangsund

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen håndskrevne signaturer.